

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ความหมายของอนาคต
2. ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต
3. ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต
4. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต
5. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต

ความหมายของอนาคต

อนาคต (Future) เป็นคำที่ทุกคนมักจะกล่าวถึงอยู่เสมอ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ให้ความหมายไว้ว่า อนาคตหมายถึงเวลาภายหน้ายังไม่มาถึง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 891) เช่นเดียวกับที่นาตยา ปิรันธนานนท์ (2526 : 57) กล่าวว่าอนาคตหมายถึงระยะเวลาที่ยังมาไม่ถึง โดยนัยนี้อนาคตก็ยังไม่ปรากฏอยู่ยิ่งไปกว่านั้นอนาคตนั้นจะไม่ปรากฏแม้ในอนาคต เพราะว่าอนาคตที่กล่าวถึงนั้นจะปรากฏก็ต่อเมื่อมันกลายเป็นปัจจุบันไปแล้ว อนาคตของวันนี้จะต้องมาถึงในอีกวันหนึ่งข้างหน้า อนาคตจะเป็นเช่นไรมีส่วนเกี่ยวข้องกับอดีตและปัจจุบันด้วย ดังที่แมคฮอลล์ (McHale, 1969 : 3) กล่าวว่าอนาคตเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกับสภาวะความเป็นอยู่ของมนุษย์ มนุษย์สามารถอยู่รอดได้เพราะความสามารถของเขาที่มีอยู่ในปัจจุบัน อันเป็นผลต่อเนื่องจากประสบการณ์ที่เขาได้รับในอดีต โดยนำสิ่งดังกล่าวเหล่านั้นประกอบเข้ากับการพิจารณาสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และโปแลค (Polak, อ้างถึงในนาตยา ปิรันธนานนท์, 2531 : 19) กล่าวว่าอนาคตเป็นจินตนาการของมนุษย์ และด้วยจินตนาการของเขาเราสร้างอนาคตได้

มีการมองอนาคตในแง่มุมมองที่แตกต่างกันไปอาจสรุปได้เป็น 2 กลุ่มทัศนะใหญ่ ๆ คือฝ่ายที่มองโลกในแง่ดีจะมองอนาคตเป็นเรื่องที่ไม่หยุดนิ่ง อนาคตเป็นเรื่องของความเคลื่อนไหวและพัฒนาการที่มีความต่อเนื่องกันมาฝ่ายนี้จึงมองอนาคตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยับยั้งได้ สร้างขึ้นได้ในขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นพวกที่มองโลกในแง่ร้ายจะมองอนาคตเป็นสิ่งที่กำเนิดต่อเนื่องกันมาจากอดีต อะไรที่มีมันจะเกิดก็ต้องเกิด เราไม่สามารถเปลี่ยนแปลง ยับยั้ง หรือสร้างขึ้นได้ (สุนิสา ลีวิพัทธ์, 2540 : 8-9 ; อ้างอิงมาจาก นาตยา ปิรันธนานนท์, 2531 : 19 -20)

ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

คำว่า "ลักษณะมุ่งอนาคต" ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กัน ดังนี้

มิสเซล ให้ความหมายลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึงความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตมีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่า หรือมากกว่าผลที่จะเกิดในปัจจุบัน จึงดำเนินการวางแผนเพื่อปฏิบัติ ต่อจากนั้นจะควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นไปตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต (Mischel, 1974 : 278) ซึ่งสอดคล้องกับ โรบินสัน ที่ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การวางโครงการระยะยาวเกี่ยวกับอนาคตของบุคคล (Robinson, 1971 : 1225-B) และเช่นเดียวกับ ซีกูรา ที่ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของแต่ละบุคคลในการมองอนาคต การวางแผนและการจัดการเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้ (Sequra, 1975 : 5823-B) ในขณะที่มีด กล่าวไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของบุคคลที่คาดการณ์เกี่ยวกับตนเองในอนาคต (Mead, 1971 : 175) ซึ่งสอดคล้องกับ เฮคเฮน ที่ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการตั้งเป้าหมายในระยะยาวของการทำงาน การคาดการณ์ไกล การวางแผนระยะยาว การมองผลที่จะส่งไปยังอนาคต รู้จักอดได้ รอได้ หรืออดเปรี้ยวไว้กินหวาน (สมจิตต์ เพิ่มพูน, 2532 : 47 ; อ้างอิงมาจาก Heckhausen, 1967 : 42-45) ในขณะที่ แอลวิน ท็อฟเฟอร์ กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตทางการศึกษาเพิ่มเติมว่า การศึกษาทุกด้านจะเจริญงอกงามได้นั้น ต้องเป็นการศึกษาที่สามารถสร้างมโนภาพแห่งอนาคตได้ การสอนในปัจจุบันเน้นแต่อดีตกับปัจจุบัน โดยมีได้เตรียมนักเรียนไว้เผชิญกับอนาคต ซึ่งจะก่อปัญหาให้แก่นักเรียนเมื่อเผชิญปัญหาในอนาคตจนเกิดอาการช็อคขึ้นได้ที่เรียกว่า "Future Shock" (Alvin Toffer, 1970 : 2-3) และฮาร์แมน คานท์ ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตทางการศึกษาปัจจุบันว่า การศึกษาที่ผ่านมาได้ตัดทอนความสามารถของมนุษย์ที่จะเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ ก่อให้เกิดความล้มเหลวในการสอนการศึกษาที่ตื้นเขิน ต้องให้ผู้เรียนมีบทบาทในการทำนายแนวโน้มความเป็นไปได้ของตนเองและของโลกในอนาคตอีกด้วย (Harman Kahn, 1976 : 26-27)

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิหลายคนในประเทศไทย ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ใกล้เคียงกัน เช่น กล่าวว่าเป็นความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคลซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้ รอได้ ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การรอรับรางวัลที่ยิ่งใหญ่ในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะรับได้ในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบันของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะปัจจุบัน และอาจถือเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน

และ เทียนเต ประจันปัจฉิม. 2520 : 35) และรัตนวา ประเสริฐสม กล่าวว่าการมุ่งอนาคตเป็นความสามารถที่จะมองการณ์ไกลและวาดภาพอนาคตของตน เป็นการคำนึงถึงอนาคต และควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น (รัตนวา ประเสริฐสม. 2526 : 86) ซึ่งสอดคล้องกับพินดา สีนสุวรรณ ที่ว่าลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้ รอได้ ในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพราะเล็งเห็นผลภัยที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายยิ่งใหญ่ในอนาคต (พินดา สีนสุวรรณ. 2527 : 8) และ จรรยา สุวรรณหัตถ์ กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่าเป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยและถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ (จรรยา สุวรรณหัตถ์. 2531 : 48) ซึ่งสอดคล้องกับสมจิตต์ พิเศษพูน. ที่กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึงความสามารถในการคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถวางแผนปฏิบัติ เพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสีย ตลอดจนสามารถควบคุมตนเองในการกระทำหรือละเว้นการกระทำบางอย่างตามความต้องการของตนเอง เพราะเล็งเห็นผลเสียที่จะเกิดตามมาทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นในภายหลัง (สมจิตต์ พิเศษพูน. 2532 :11)

นอกจากนี้ สมดุล ขาญนุวงศ์ กล่าวว่าการมุ่งอนาคตหมายถึงความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (สมดุล ขาญนุวงศ์. 2533 : 51) ซึ่งสอดคล้องกับสุรพงษ์ ชูเดช ที่ว่าลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึงความสามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และการบังคับตนเองให้อดได้ รอได้ หรือเลือกที่จะไม่รับประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่จะรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่หรือสำคัญกว่าที่ตามมาภายหลัง (สุรพงษ์ ชูเดช. 2534 : 46) ในขณะที่สุพล วัจนินธ์ กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึงความปรารถนาที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี แม้จะเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ย่อท้อ มีความกระตือรือร้นที่จะฝ่าอุปสรรคทั้งหมด โดยมุ่งที่จะให้เกิดผลสำเร็จในชีวิต ความปรารถนาในอนาคตเป็นหลัก ยอมรับความลำบากในปัจจุบันเพื่ออนาคตที่ดี (สุพล วัจนินธ์. 2534 : 31-35) ส่วนจรรยา สุวรรณหัตถ์ มองว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้ง กว้างไกล จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่น และสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ (จรรยา สุวรรณหัตถ์. 2531 : 48) และสงวน ช้างฉัตร เห็นว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นกระบวนการหรือการตัดสินใจหรือแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และนำมาซึ่งอนาคตตามที่ประสงค์ (สงวน ช้างฉัตร. 2524 : 44-48)

สำหรับผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านมองลักษณะมุ่งอนาคตเกี่ยวกับทางการศึกษาว่า การศึกษาควรจะมีมุ่งส่งเสริมให้ค่านึงถึงอนาคต และสร้างคนให้พร้อมสำหรับสังคมปัจจุบัน และขณะเดียวกันก็สามารถปรับตัวอยู่ในอนาคตได้ และโดยสภาพปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่า คนเราควรจะมีรู้จักธรรมชาติของอนาคต รู้จักควบคุมหรือผลักดันอนาคตให้เป็นไปตามที่ต้องการ การให้นักเรียนได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาอนาคต จะเป็นการเสริมลักษณะมุ่งอนาคตแก่นักเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงอันตรายบางอย่างและหาทางป้องกัน หรือแก้ไขไม่ให้เกิดสิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นได้ (คณีย์ เทียนพุดม. 2525 : 69-70, ซีรวัฒน์ นิจนตร. 2525 : 33-36)

จากความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการมองสูอนาคตของบุคคล โดยผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะเป็นผู้ที่สามารถคาดการณ์ไกลและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม หาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการอดได้ อดได้และมีความเพียรพยายามในปัจจุบัน เพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต

การที่มนุษย์มีความรู้ทั้งในด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์มีศักยภาพมากขึ้นที่จะเลือกอนาคตที่ตนต้องการ อนาคตจะเป็นรูปโดยที่มนุษย์นั่นเอง เป็นผู้กระทำให้เป็นไปเช่นนั้น (John. Mc.Hale, 1969 : 3-4) ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจุดมุ่งหมายของการกระทำของมนุษย์ที่ใช้อำนาจและความสามารถของตนเพื่อทำให้สิ่งที่ตนวาดมโนภาพไว้เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งข้อเท็จจริงจากอดีตจะมีประโยชน์ในแง่เป็นวัตถุดิบที่ควรคำนึงอยู่ไม่ใจ เพื่อการประมาณอนาคต ในสังคมอนุรักษ์ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ความรู้เรื่องอนาคตค่อนข้างจะแน่นอน ลักษณะอนาคตจะคล้ายคลึงกับอดีตที่ผ่านมา แต่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจะมีแต่ความไม่แน่นอน การคิดถึงเรื่องอนาคตจึงเป็นสิ่งจำเป็นมาก (Bertran de Jouvenel, 1967 : 276) เหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับ วิลลิส ดับเบิลยู ฮาร์แมน ที่กล่าวว่าการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมทั้งในอดีตและผลในอนาคต จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การเปลี่ยนแปลงในสังคมที่มีจุดหมายปลายทาง จะทำให้สังคมเคลื่อนไปข้างหน้าอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งเขาหมายรวมถึงสมาชิกในสังคมด้วย (Willis W.Harman 1976 : 26-28)

✓ ลักษณะอนาคตเป็นจิตลักษณะที่แยกต่างหากจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลใดมีลักษณะสองประการนี้สูง ก็อาจคาดได้ว่าเขาจะมีพลังผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันได้

อย่างขยันขันแข็งที่สุดท้ายลงมานี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนหนังสือในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้าและสุขสบายในอนาคต (Raynor, 1982 : 71-116)

ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องมีการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม ระเบียบ ประเพณี ประชาชนของประเทศที่กำลังพัฒนาจะต้องเห็นความสำคัญของการวางแผน เพื่อประโยชน์ที่จะได้รับอนาคต (Mischel, 1974 : 250) และลักษณะการมุ่งอนาคตยังเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญประการหนึ่ง และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลในตัวบุคคลและสังคม ทั้งยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตอื่น ๆ ของบุคคลด้วย ที่สำคัญคือ สติปัญญาและจริยธรรม (จรรยา สุวรรณทัต, 2531 : 50-52) ซึ่งสอดคล้องกับ สุลท วังสินธ์ (2534 : 31-35) ที่กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีผลต่อการพัฒนาจริยธรรม และไพโรจน์ ไตเทศ (2530 : 20-21) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ ฝึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคมตลอดจนเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน อนาคตและให้รู้จักวางแผนล่วงหน้าได้ลักษณะมุ่งอนาคตมุ่งให้ผู้เรียนมองไปข้างหน้าเพื่อให้นักเรียนเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงของโลก รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2530 : 28)

ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการคำนึงถึงอนาคต และควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น ทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการ และเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน (บุญรับ ศักดิ์มณี 2532 : 7-8) บุคคลที่มีเป้าหมาย หรือมีการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้าชัดเจน ย่อมมีความตั้งใจและใช้ความพยายามอย่างจริงจังในการกระทำพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคต ซึ่งเป้าหมายจะมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจที่มุ่งตรงไปสู่พฤติกรรม คือ เป้าหมายจะกำหนดแนวทางการตัดสินใจว่าควรจะให้ความพยายามเท่าใดในกรทำงานนั้น และเป้าหมายมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมการทำงาน โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญ (จันทนา นนทิกร, 2533 : 32-33)

พระเทพเวที (2532 : 38) ให้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า คนที่พัฒนา มีปัญญา มีชีวิตที่ดี ควรรู้จักจุดหมายของชีวิต เพื่อจะได้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดียิ่ง และใช้สำรวจตนด้วยตนเอง จะได้มีความมั่นใจในการที่จะพัฒนาตนให้ยิ่งขึ้นไป อีกทั้งนาคยา ปิรันธนานนท์ (2526 : 6) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นแรงจูงใจให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอนาคตกับสมรรถภาพทางการเรียน มีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเองและสามารถปรับตัวได้ดี รั้งสรรค์ เฝิงงู (2531 : 81) กล่าวว่า บุคคลที่ขาดสำนึกในอนาคต หรือมองอนาคตในแง่ร้าย มักจะสร้างปัญหา ก่อความยุ่งยากให้สังคมและขาดแรงจูงใจที่จะสร้างอนาคตของตนเอง นอกจากนี้

รัตนา ประเสริฐธม กล่าวว่่า วิธีการต่าง ๆ ที่บุคคลใช้แก้ปัญห่าในวัยต่อ ๆ ม่า นั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของลักษณะการหยั่งรู้เวลาในอนาคตหรือการมุ่งอนาคต ที่บุคคลเคยคิดไว้ตั้งแต่วัยรุ่นหรือวัยผู้ใหญ่ตอนต้น (รัตนา ประเสริฐธม. 2526 : 36-37)

โคลบออร์ก มิลเชล และไรท์ กล่าวว่่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง สามารถระงับหรือชลอการนำบ้ดความต้องการต่าง ๆ ของตนได้ ฉะนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงคือผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนา และกฎหมาย จึงเห็นได้ว่่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จัดว่่าเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูง ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี และเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรค เพื่อความเจริญของตนเองและประเทศชาติ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแซ ประจันปัจจนิก. 2520 : 35; อ้างอิงมาจาก Kolbery : 1964, Mischel. 1974, Wright. 1935)

ลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคตและสามารถควบคุมตนเองไว้ ดังต่อไปนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม
2. หาแนวทางแก้ปัญห่าและวางแผนดำเนินกร เพื่อเป้าหมายในอนาคต
3. รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการอดได้ รอได้อย่างเหมาะสม
4. สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ 2539 : 100)

สมดุส ขาญนุวงศ์ (2533 : 51) ได้สรุปลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต และมีการควบคุมตนเองสูงไว้ ดังนี้

1. สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ และสามารถคาดการณ์ถึงผลดี และผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้
2. สามารถอดได้ รอได้ "สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวาน"
3. มีความเชื่อมั่นในผลของการกระทำว่่า ทำดียอมได้ผลดีตอบแทน
4. เป็นบุคคลที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ อย่างสมเหตุสมผล
5. สามารถงดเว้นจากการกระทำบางชนิดที่สังคมไม่ยอมรับ หรือเป็นผลเสียต่อสุขภาพได้จากความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตดังกล่าว สรุปได้ว่่า ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นเป็นคุณลักษณะที่สำคัฏประการหนึ่ง ที่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรเป็นพลเมืองดี สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีความขยันหมั่นเพียร รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความรับผิดชอบ

รู้จักวางแผน มีเป้าหมายชีวิต รู้จักควบคุมตนเอง และเห็นความสำคัญของการตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเป็นผู้ที่สามารถปรับตัวได้ดี

การพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

วิธีการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตนั้น ได้มาจากวิธีการวัดลักษณะมุ่งอนาคตที่ใช้ในการวิจัยจิตวิทยา เช่น ให้เขียนเรื่องราวหรือนวนิยายและวิเคราะห์ระยะเวลาที่ใช้ในการเขียนเนื้อเรื่องนั้น ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตมากจะใช้ระยะเวลาในการเขียนเรื่องต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นให้ดำเนินไป โดยระยะเวลาที่มากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย (Wright, 1975 : 387)

ทั้งนี้ ดวงเดือน พันธมนาวิน ได้กล่าวถึงวิธีการกระตุ้นลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคล อาจทำได้ดังต่อไปนี้

1. ให้เขียนเรื่องราวของตนที่เกี่ยวกับปัจจุบันและอนาคต โดยอาจกำหนดให้เขียนถึงสภาพชีวิต และกรวางแผนการใช้ชีวิตในวันปลายด้วย
2. ให้ฝึกเขียนนวนิยาย ซึ่งอาจจะกำหนดช่วงเวลาไว้ เช่น ตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ หรือจากปู่ไปถึงหลาน
3. ฝึกวางแผนงานระยะยาวของการทำงาน หรือการฝึกวางแผนตัวบุคคล เพื่อเตรียมการที่จะใช้เขาในงานใหญ่ที่จะมีมาในอนาคต เป็นต้น
4. ฝึกเล่นหมากรุก เพื่อที่จะเอาชัยชนะ
5. ให้แบบอย่างของการวางแผนระยะยาว หรือการวางแผนการดำเนินชีวิตเพื่อบรรลุเป้าประสงค์บางประการในอนาคต (ดวงเดือน พันธมนาวิน, 2529 : 107)

นอกจากนี้ บุญรับ คักคัมณี ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมุ่งอนาคตไว้ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ให้รู้จักความหมายของการมุ่งอนาคต วิธีฝึกทำได้โดยการกระตุ้นให้บุคคลรู้จักคิดถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้และไกลอย่างมีเหตุผล ยกตัวอย่างให้เห็นแบบอย่างของการคิดประเภทนี้ และฝึกการรู้จักคิดในทำนองนี้ เพื่อให้เข้าใจความหมายของการมุ่งอนาคตในกาลเทศะต่าง ๆ
2. ให้เห็นความสำคัญของการมุ่งอนาคต วิธีฝึกทำได้โดยการให้เห็นตัวอย่างของผลดีที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมที่มุ่งอนาคต

3. ให้รู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต วิธีฝึกทำได้โดยการให้บุคคลเห็นตัวอย่างของการวางแผนในอนาคตของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต มีกิจกรรมเกี่ยวกับชีวิตและการทำงานฝึกเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความคาดหวังของตนเอง (บุญรับ ศักดิ์มณี. 2532 : 16-17)

ส่วน เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม เสนอแนะบทบาทในการปลูกฝัง ลักษณะนิสัยมุ่งอนาคต สำหรับครอบครัวและโรงเรียน โดยสรุปดังนี้

1. บทบาทของครอบครัว

บิดามารดาต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เช่น การรู้คุณค่าของเวลา มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการวางแผนการกำหนดการใช้เวลา เช่น กำหนดว่าควรทำอะไรในวันหยุด และอาจใช้วิธีปลูกฝังวัยรุ่นให้เป็นผู้มุ่งอนาคต โดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และใช้วิธีควบคุมแบบปานกลางอย่างสม่ำเสมอคงเส้นคงวา นอกจากนี้ การฝึกหัดการใช้เหตุผลและการคาดการณ์ ควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นเรื่องง่าย ๆ จนถึงเรื่องยาก เช่น การกระตุ้นให้วัยรุ่นวางแผนเกี่ยวกับการเรียนต่อหรือการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง เป็นต้น

2. บทบาทของโรงเรียน

ครูสามารถปลูกฝังลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้โดยใช้วิธีสนับสนุนให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มในการทำงานและมีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้ลุล่วงไปได้ ยกย่องนักเรียนที่ทำตนเป็นผู้มุ่งอนาคต ใช้วิธีการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีทำงานเป็นขั้นตอน และสามารถวางแผนได้ ได้เรียนรู้เรื่องเหตุและผล สามารถคาดคะเนผลของเหตุการณ์ได้ นอกจากนี้ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้มุ่งอนาคตด้วย นั่นคือ ต้องเป็นผู้มีความเพียรพยายาม และมีการวางแผนการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความจริงในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น (เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2527 : 15-37)

การพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้พร้อมที่จะอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลง สู่อนาคตที่ไม่แน่นอนนั้นหนทางหนึ่ง คือการให้บุคคลมีทัศนคติที่กว้างไกลทั้งในแง่ของมิติเกี่ยวกับเวลา สถานที่ ชุมชน และวิถีชีวิตเพื่อจะได้ปรับปรุง ปฏิบัติหรือกำหนดแนวทางเดินที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การช่วยกระตุ้นให้เยาวชนสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ของตนเองและสังคมได้ตั้งแต่ปัจจุบัน และได้เสนอแนะแนวคิดการประยุกต์เทคนิค วิธีการเชิงอนาคต เช่น การพรรณาอนาคต การสร้างอนาคตจำลอง วงล้ออนาคต การวิเคราะห์เครือข่ายอาชีพ และวิธีการตรวจสอบค่านิยมในอนาคต เพื่อใช้ในกระบวนการแนะแนวโดยมีจุดเน้นที่สำคัญ คือ

1. มุ่งเน้นให้นักเรียนตระหนักว่า อนาคตเกิดจากความสัมพันธ์ของเหตุการณ์ในอดีต และสภาพแวดล้อมกับโอกาส และโดยการเลือกตัดสินใจของมนุษย์เอง

2. มุ่งให้นักเรียนตระหนักว่าการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตเป็นการตรวจสอบทางเลือกที่อาจเป็นไปได้ในอนาคต

3. มุ่งให้นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของโลกและชีวิตอย่างเป็นระบบเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน (รังสรรค์ เห่งนู 2531 : 82-103)

นอกจากนี้ สุรศักดิ์ หลาบมาลา กล่าวว่าการสอนเด็กเพื่อนำความรู้ไปใช้ในอนาคต ต้องเริ่มต้นด้วยการคาดการณ์ว่า ในอนาคตจะมีอะไรที่สำคัญและแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไรบ้าง เด็กควรมีโอกาสในการวางแผนการเรียนในอนาคตของตนเอง และพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้น การมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จะช่วยให้การวางแผนเป็นไปด้วยความรอบคอบ สมเหตุสมผล การสอนเพื่อให้นักเรียนมองอนาคตหรือมุ่งอนาคต อาจทำได้โดย

1. ให้มองอนาคตด้วยทัศนคติของตนเอง เช่น มองโลกข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไและตนเองจะต้องมีความรู้ ความสามารถอย่างไร จึงจะมีชีวิตอยู่ในโลกเช่นนั้นได้อย่างเหมาะสม
2. เน้นการหาทางเลือกในอนาคต โดยให้นักเรียนคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้โลกอยู่ดีมีสุข
3. ให้นักเรียนเข้าใจยุทธวิธีต่าง ๆ ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการคาดคะเนอนาคต
4. มุ่งให้นักเรียนเข้าใจสภาพและแนวโน้มของอนาคต ความสามารถที่มนุษย์ควรจะพัฒนาในอนาคต (สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 2527 : 14-15 ; 2533 : 14-17)

ส่วนดวงเดือน พันธุมนาวิน กล่าวว่าการกระทำพฤติกรรมเป็นระยะเวลาสั้นเพื่อให้เกิดผลดีในอนาคตอันไกลนั้น บุคคลที่ขาดความอดทนอาจหยุดการกระทำนั้นลงกลางคันก็ได้ เช่น ทำงานที่ยากและใช้เวลานานจนกว่าจะสำเร็จสมบูรณ์ อาจจะใช้การผ่อนแรงเป็นขั้นตอนโดยแบ่งพฤติกรรมนั้นเป็นช่วง ๆ หรือเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ที่ต้องทำต่อเนื่องกัน เมื่อทำกิจกรรมสำเร็จไปช่วงหนึ่งก็ให้รางวัลแก่ตนเอง เพื่อให้มีกำลังใจที่จะกระทำพฤติกรรมในช่วงต่อไป ถ้าไม่สำเร็จก็ลงโทษตนเอง เพื่อกระตุ้นให้พยายามให้มากขึ้น ในโอกาสต่อไป เช่น การเขียนรายงาน เขียนตำรา หรือนวนิยายที่เป็นเรื่องยาว ต้องใช้เวลาหลายวัน หลายเดือน ผู้ที่สำเร็จมักจะทำหนดจำนวนหน้าที่จะต้องเขียนให้ได้ภายใน 1 วัน 1 สัปดาห์ ถ้าทำได้ตามนั้นก็เกิดความสบายใจ ภูมิใจเป็นรางวัลแก่ตนเอง อาจมีการให้ตนเองได้พักผ่อน ทำกิจกรรมที่ชอบ เป็นต้น การให้รางวัลแก่ความสำเร็จย่อย ๆ จะช่วยให้บุคคลให้รุดหน้าไปยังเป้าประสงค์ระยะใกล้ได้ง่ายขึ้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 109 -116)

จากแนวทางในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตสามารถพัฒนาได้โดยให้รู้จักความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตให้เป็นแบบอย่างของบุคคลที่มีลักษณะ

มุ่งอนาคต ฝึกวางแผนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอนาคต และฝึกการตัดสินใจเลือกทางเดินอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสีย ตลอดจนฝึกให้คาดการณ์ไกลในอนาคต

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตจะเกิดได้ต้องอาศัยพื้นฐานด้านความคิด และสติปัญญา เนื่องจากบุคคลที่มุ่งอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่คาดการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต เห็นคุณค่าของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจะเกิดขึ้นกับตนได้จริง ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่จะมีลักษณะมุ่งอนาคตจะต้องเป็นผู้ที่มีพัฒนาการทางการคิดที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งตามทฤษฎีพัฒนาการรู้คิดของ เพียเจท์ ชั้นพัฒนาการดังกล่าวคือ ชั้นปฏิบัติการเชิงระบบ (Formal operation : อายุระหว่าง 11-15 ปี) ทั้งนี้เพราะการคาดว่าอะไรจะเกิดขึ้นในอนาคต สิ่งนั้นยังไม่มีตัวตน ต้องอาศัยการอ้างอิง ซึ่งอยู่ในรูปของนามธรรมหรือสัญลักษณ์ และการเห็นความสำคัญของสิ่งที่ยังเป็นนามธรรมหรือสัญลักษณ์ต้องใช้ความสามารถทางการคิดเชื่อมโยงกับหน่วยการคิดอื่น ๆ ดังนั้นบุคคลที่มีความรู้ด้านการรู้คิดสูงย่อมจะง่ายต่อการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตให้สูงขึ้นด้วย (สุรพงษ์ ชูเดช . 2534 : 4)

ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นนักจิตวิทยาพบหลักฐานว่าเป็นด้านหนึ่งของพลังงานอีโก้ (Ego strength) ของบุคคลจึงจะเป็นแนวทางให้ผู้ที่มิมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับหรือขลอการบำบัดความต้องการต่าง ๆ ของตนได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก . 2520 : 35) และเป็นด้านหนึ่งของบุคลิกภาพที่พัฒนามาจากการเรียนรู้ การศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ซึ่งจะพัฒนาอย่างช้า ๆ ในวัยเด็ก บุคคลบางคนจะอาศัยความสามารถของตนและเวลาในปัจจุบันเป็นรากฐาน ที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับตนเองในอนาคตได้ การมุ่งอนาคตจะสัมพันธ์กับความจำเป็นที่จะต้องมีความคิดในการวางแผน ความตั้งใจที่จะกระทำ และรายละเอียดบางอย่างที่จะต้องทำ ซึ่งเปลี่ยนไปตามกาลเวลา (รัตนา ประเสริฐสม . 2526 : 37-38)

การเกิดลักษณะมุ่งอนาคตนั้น อยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล การที่เด็กจะเรียนรู้ว่าควรอดใจรอ นั้น ส่วนมากจะเกิดในครอบครัวฐานะปานกลาง และฐานะสูงเท่านั้น เพราะครอบครัวฐานะยากจนนั้นย่อมไม่สามารถจะหาสิ่งของให้เด็กตามสัญญาได้มากนักทำให้เด็กขาดความเชื่อถือเกี่ยวกับอนาคต นอกจากนั้น การประสบความสำเร็จด้านต่าง ๆ ในชีวิตก็เป็นสิ่งที่เคยเชื่อว่าจะช่วยให้บุคคลนั้นมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงทำให้บุคคลเกิดความมานะพยายามในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังว่าจะทำให้สำเร็จดังที่เคยประสบมาแล้ว ฉะนั้นลักษณะมุ่งอนาคตจึงเกิดจากการเรียนรู้ทาง

สังคมนั่นเอง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์, 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Kay, 1950)

พรณี ชูทัย (2522 : 101-103) กล่าวเสริมลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กว่าผู้เรียนที่จะประสบความสำเร็จในอนาคตและมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงนั้น

- เด็กต้องได้รับแรงเสริมในทางบวกจากครู คือต้องเป็นผู้ที่แนะนำช่องทางให้เด็กรู้จักการตั้งเป้าหมายหาแนวทางเลือกสำหรับชีวิตจริง ๆ มิใช่เพื่อฝัน

- ในการเรียนการสอน ครูจะต้องกระตุ้นให้กำลังใจและเสริมให้เด็กคิดคือ ครูต้องมีกิจกรรมการสอนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต เด็กจึงจะมีลักษณะมุ่งอนาคตด้วย

- เด็กต้องได้รับการยอมรับความคิดเห็น คือ ในการแสดงความคิดเห็นในลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งจะแฝงไว้ด้วยค่านิยมมาก การประเมินผลของครูจะต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีความมั่นใจในความคิด และแสดงออกในรูปพฤติกรรมให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อน สิ่งเหล่านี้เป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องเอาใจใส่ดูแล โดยใช้หลักจิตวิทยาเข้ามาเกี่ยวข้อง

ครูควรจัดสิ่งแวดล้อมภายในการเรียนการสอนที่เสริมให้เด็กมีความมั่นใจกล้าตัดสินใจ ให้โอกาสเด็กคิดแก้ปัญหา ทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองและอยู่ภายในบรรยากาศที่อบอุ่นด้วย ซึ่งจะเป็นแนวทางที่เสริมลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กได้ดี

มิเชล และคนอื่น ๆ กล่าวว่า การเลือกที่จะชะลอการบำบัดความต้องการของบุคคลนั้นเกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตและการเลียนแบบจากผู้อื่นด้วย นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกมาก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม วัฒนธรรม และครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตนี้จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ มิเชล กล่าวว่า ความสามารถที่จะคิดถึงเหตุการณ์ในระยะยาวในอนาคตนั้นเป็นคุณสมบัติด้านสุขภาพจิต และสติปัญญาสูงด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทน์, 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Mischel and others, 1966)

การที่จะพัฒนาให้บุคคลมุ่งอนาคตนั้นจะต้องพิจารณาองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. แรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดการมุ่งเวลาในอนาคต
2. การอดได้ รอได้ และความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิธีการควบคุมการกระทำและยับยั้งสิ่งที่ต้องการกระทำให้ทันทีทันใด

3. ความสามารถที่จะใช้สัญลักษณ์ที่จะเข้าใจอนาคต (รัตนา ประเสริฐสม, 2526 : 38)

แบนดูรา (Bandura, 1977 : 79-82) ได้ให้ความสนใจเรื่อง "ความคาดหวังของบุคคลในอนาคต" และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่นั้นมี 2 ชนิด คือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรม (Outcome expectancy) เป็นการประมาณของบุคคลว่าพฤติกรรมใดนำไปสู่ผลกรรมใด

2. ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนในการกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลกรรมที่คาดหวัง

* องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของตนดังนี้

1. ความสำเร็จในการทำงาน (Performance Accomplishment) เป็นประสบการณ์ตรงจึงมีผลต่อความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล และการไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานจะเป็นตัวเพิ่มความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล และการไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานจะเป็นตัวเพิ่มความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของตนในกรณีที่มีความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถเกิดจากประสบการณ์ความสำเร็จหลายครั้งจะทำให้บุคคลไม่ท้อถอยในการทำงานนั้น เมื่อไม่สำเร็จในบางครั้ง ซึ่งถ้าการไม่ประสบผลสำเร็จนั้นสามารถแก้ไขความผิดพลาดด้วยความพยายาม จะเป็นแรงเสริมในการทำงานต่อไป แม้งานจะยากเพียงใดบุคคลจะเพิ่มความพยายามเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) เป็นสิ่งแนะนำหรือตัวแบบที่บุคคลนำมาพิจารณาความสามารถของตนเมื่อบุคคลสังเกตเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จในการทำงานยากโดยไม่มีผลเสียตามมาทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนก็สามารถทำงานนั้นได้ถ้าตั้งใจและพยายาม

3. การพูดชักจูงจากผู้อื่น (Verbal Persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาความสามารถของตนทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะทำงานได้สำเร็จถึงแม้ว่าจะเคยทำงานไม่สำเร็จมาแล้ว เป็นการเพิ่มกำลังใจและความมั่นใจ

4. ความตื่นตัวทางอารมณ์ (Emotional Dictionary) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณตื่นตัวมีความวิตกกังวลหรือความกลัวจากอาการกระตุ้นของร่างกาย ในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากมักจะทำให้การทำงานได้ผลไม่ดี หากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูง บุคคลจะคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของตนในการทำงานนั้นในระดับต่ำ

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา ได้แบ่งความคาดหวังในอนาคตของเยาวชนไทยไว้เป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้ คือ

1. ด้านการศึกษา คือความหวังว่าตนจะสามารถสำเร็จการศึกษาในระดับสูงที่สุดตามที่ตนต้องการ

2. ด้านครอบครัว คือคาดหวังว่าตนจะได้แต่งงานและสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคงในอนาคต
3. ด้านการประกอบอาชีพ คือ คาดหวังว่าตนจะประกอบอาชีพตามความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน
4. ด้านสังคม คือ คาดหวังว่าตนจะได้มีส่วนช่วยแก้ปัญหาสังคมและเสียสละบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้เป็นอย่างดี
5. ด้านส่วนตัว คือ คาดหวังว่าตนเองจะเป็นคนใจกว้างยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
6. ด้านศาสนา คือ คาดหวังว่าศาสนามีคุณค่า และมีความสำคัญต่อมนุษย์ และสังคมต่อไปในอนาคต และคาดหวังว่าจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา (ประสาร มาลากุล ณ.อยุธยา. 2523 : 7-10)

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต

การวิจัยในต่างประเทศ

- มีเชล และกิลลิแกน (Mischel and Gilligan, 1964 : 375 -417) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า 1. ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะกังวลและถ้าเด็กประเภทนี้กังวลจะต้องใช้เวลาก่อนที่จะกระทำเช่นนั้น
2. การวิจัยอาชญากรวัยรุ่น พบว่า เด็กเหล่านี้มีลักษณะมุ่งปัจจุบัน และไม่ยอมรอคอยรางวัลใหญ่ แต่จะรอรับรางวัลเล็กที่จะได้ทันที นอกจากนี้ เด็กเหล่านี้ยังไม่สามารถขจัดการนำบังคับความต้องการของตนเองได้
3. ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี และส่งผลต่อความเจริญงอกงามของตนเอง และประเทศชาติ ฉะนั้นลักษณะมุ่งอนาคตจึงเป็นลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศชาติ
- แมคเคลีแลนด์ และวินเตอร์ (McClelland and Winter, 1966 : 22) พบว่าการคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคตมีส่วนสำคัญในการทำนายพฤติกรรมของบุคคล เมื่อสถานการณ์ต่างๆ เปลี่ยนไป
- เรย์เนอร์ (Raynor, 1969 : 254) ได้วิจัยพบว่าบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะมีการจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูง และเป็นผู้ที่ขยันขันแข็งในการทำงานปัจจุบันมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ
- ไวลด์ (Wolk, 1970 : 6272-B) ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กผิวดำผิวขาว กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กผิวดำและผิวขาวกลุ่มละ 25 คน ที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ

มีอายุระหว่าง 12 ปี 1 เดือน ถึง 14 ปี 1 เดือน มีบิดาหรือผู้ปกครองอยู่ในบ้านและมีระดับสติปัญญาอยู่ระหว่าง 85-115 พบว่า

1. เด็กผิวดำมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อยกว่าเด็กผิวขาว
2. เด็กผิวดำมองอนาคตในระยะสั้นกว่าเด็กผิวขาว
3. เด็กผิวดำมีวิธีการจัดการเพื่อนำไปสู่ความคาดหวังในอนาคตน้อยกว่าเด็กผิวขาว
4. เด็กผิวดำมีความคาดหวังเกี่ยวกับความเป็นไปได้ในอนาคตน้อยกว่าเด็กผิวขาว

โรบินสัน (Robinson, 1971 : 1225-B) ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรดที่ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรดที่เคยกระทำผิด 2 ครั้ง หรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป แต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมายจำนวน 48 คน พบว่าเด็กเกรดจะมองอนาคตในระยะสั้นและมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต

ไรท์ (Wright, 1975 : 298) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนา และกฎหมายนอกจากนี้ ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตยังเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย ส่วนเยาวชนอาชญากรนั้นมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าปกติ

แลมม์ รอล์ฟ และกีซีล่า (Lamm Rolf and Gisela, 1976 : 317) ศึกษาเพศและชนชั้นที่มีผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชนชั้นกลางกับชนชั้นต่ำ ที่เป็นเด็กหญิงและเด็กชาย กลุ่มละ 100 คน ที่มีอายุระหว่าง 14-15 ปี โดยวัดลักษณะมุ่งอนาคตด้านความหวัง ความกลัว จากคำบอกเล่าของเด็ก การตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาในการมองอนาคต และการมองโลกในแง่ดีและร้าย พบว่า เด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำมองโลกในแง่ดีมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นกลาง และเด็กชายที่มาจากชนชั้นต่ำได้แสดงความหวังและความกลัวในด้านอาชีพมาก และจะเพิ่มขึ้นในอนาคตมากกว่าเด็กหญิงจากชนชั้นต่ำ

แลมม์ ชมิทท์ และทรอสมส์ดอร์ฟฟ์ (Lamm, Schmit and Trommsdorff, 1976 : 317) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศและชนชั้นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชนชั้นกลาง กับชนชั้นต่ำที่เป็นเด็กหญิงและเด็กชายกลุ่มละ 100 คน ที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปีโดยวัดลักษณะมุ่งอนาคต ด้านความหวัง ความกลัว จากคำบอกเล่าของเด็ก การตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาในการมองอนาคต และการมองโลกในแง่ดีและร้ายผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำมองโลกในทางดีมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นกลาง เด็กชายที่มาจากชนชั้นต่ำได้แสดงความหวังและความกลัวในด้านอาชีพมากและจะเพิ่มขึ้นในอนาคตมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำ

เนอร์มี (Nurmi, 1987 : 1-10) ได้ศึกษาถึงลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่นการวางแผนชีวิตและการถ่ายทอดทางสังคมในการพูดคุยในครอบครัว โดยได้ทราบผลมาจากการตอบแบบสอบถามของแม่บ้านจำนวน 138 คน พบว่า เด็กวัยรุ่นมุ่งหวังในอาชีพในอนาคต, การศึกษา, และการมีครอบครัว และในด้านการคิดเกี่ยวกับอนาคตที่เป็นจริงของวัยรุ่นนั้นได้สะท้อนกลับสู่โครงสร้างการพัฒนาการของเขาในเรื่องการวางแผนชีวิต และพบว่าการวางแผนที่กว้าง ๆ ของมารดาสามารถบรรยายได้ถึงลักษณะการตั้งจุดมุ่งหมายทางการศึกษาอย่างมีเหตุมีผลของวัยรุ่นได้

ต่อมา เนอร์มี ได้ศึกษาถึง เพศ อายุ ชั้นทางสังคมและลักษณะของการปะทะสังสรรค์ในครอบครัว ที่มีผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่นที่ได้กำหนดไว้ พบว่า ลักษณะของอายุ เพศ ชั้นทางสังคม และลักษณะของการปะทะสังสรรค์ในครอบครัวมีผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่น โดยจุดหมายในอนาคตของวัยรุ่นบอกถึงลักษณะของพัฒนาการ และเป้าหมายที่วางไว้กว้าง ๆ คลุมเครือจะลดลงเมื่อเขามีความรู้เกี่ยวกับการวางจุดมุ่งหมายในอนาคตและเกี่ยวข้องกับเพศ และกลุ่มที่มาจากชนชั้นสูงจะมุ่งอนาคตสูง (Nurmi, 1987 : 977-991)

และในปี 1988 เนอร์มี ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปะทะสังสรรค์แบบพ่อ - แม่ และเด็กกับลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่น : ตามอายุและเพศ จากการศึกษาใช้กลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นอายุ 11 ปี และ 5 ปี พบว่า อายุ และเพศมีอิทธิพลต่อการปะทะสังสรรค์แบบ พ่อ แม่ และเด็กของวัยรุ่นและลักษณะมุ่งอนาคตของเขาเอง แต่ในทางตรงกันข้าม การพูดคุยกันในครอบครัวของเด็กอายุ 15 ปี ทำให้การมองโลกในแง่ดีเพิ่มขึ้น รวมถึงการวางแผน ความมีเหตุมีผลเพิ่มขึ้นด้วย (Nurmi, 1988 : 1-9)

เพจ และโรบินสัน (Page and Robinson, 1988 : 91 - 101) ได้ศึกษาบทบาททางเพศและลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาในมหาวิทยาลัยแคนาดา พบว่า นักศึกษาเพศชายให้ความสำคัญในการวางแผนอาชีพในอนาคตของตนเอง และอาชีพที่วางแผนไว้ก็แตกต่างไปจากครอบครัว บิดามารดา และในด้านการมองอนาคตนั้นก็มองโลกในแง่ดีต่ออนาคตของตนเอง

การวิจัยในประเทศไทย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิก (2520 : 102-109) ศึกษาจริยธรรมของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและนิติตั้งชายและหญิงในเขตกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1,3,5 และมหาวิทยาลัยปีที่ 2 ซึ่งมีอายุระหว่าง 11-25 ปี และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งสามระดับ จำนวน 1,400 คน พบว่า

1. ลักษณะมุ่งอนาคตแปรปรวนไปตามลักษณะทางสังคม 3 ประการ คือ เพศ ชั้นเรียน และสถานที่เกิด โดยผู้หญิงมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ชาย ผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตสูงที่สุด ส่วนผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตต่ำที่สุด และผู้ตอบที่เกิดในกรุงเทพมหานครมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ที่ตอบที่เกิดในต่างจังหวัด

2. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบให้ความรัก แบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางจิตจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง

3. ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับจริยธรรม

พนิดา ลินสุวรรณ (2527 : 61) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาริตมวิทยาลักษณ์เชียงใหม่ ในวิชาสังคมศึกษาปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อมด้วยการสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนแบบบรรยาย ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนแบบบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ มีค่าเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบบรรยาย และนักเรียนชายและหญิงที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์มีค่าเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตไม่แตกต่างกัน

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรพินท์ ชูชม และสุภาพร ลอยด์ (2529 : 256) ศึกษาการควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 จากโรงเรียนในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดรอบกรุงเทพมหานคร จำนวน 1,600 คน เป็นนักเรียนชาย 780 คน และนักเรียนหญิง 820 คน พบว่าเยาวชนไทยมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ยอมรับการควบคุมสื่อมวลชนจากริชาตมารตามาก และชอบสื่อมวลชนที่เหมาะสมโดยเฉพาะด้านโทรทัศน์ และสิ่งตีพิมพ์มากและเป็นเยาวชนที่ได้รับรู้ว่าได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนมาจากผู้ปกครอง

นาดยา ปิลาธนานนท์ (2531) ได้ทำการศึกษาค่านิยมมุ่งอนาคตของครูสังคมศึกษา โดยเปรียบเทียบครูสังคมศึกษาที่สอนอยู่ในระดับชั้นต่าง ๆ และที่ต่างประเทศขึ้น กลุ่มตัวอย่างเป็นครูสังคมศึกษาที่สำเร็จการศึกษาชั้นมหาบัณฑิต และที่กำลังศึกษาอยู่ ในสาขาการสอนสังคมศึกษาจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ถึงรุ่นที่ 11 รวม 142 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากของต่างประเทศ 4 ฉบับ ได้แก่ Creating Your Future Self Analysis of Value, The Study of Life in the World Tomorrow : How Americans View The Economy in the year 2000 และ Attitudes of Teachers about the Future ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูสังคมศึกษาทั้งชายและหญิงต่างมีค่านิยมมุ่งอนาคตอยู่ในเกณฑ์สูงโดยเฉพาะในด้าน

ความคิดเห็นและเจตคติที่มีต่ออนาคตมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แต่ค่านิยมที่แสดงออกเป็นพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ทั้งในส่วนที่เป็นลักษณะนิสัยเฉพาะตน การทำเป็นชีวิตส่วนตัว พฤติกรรมการทำงาน และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกของสังคมเพศหญิงต่ำกว่าเพศชายในทุกด้าน และครูที่สอนในระดับอุดมศึกษามีค่านิยมมุ่งอนาคตทุกด้านสูงกว่าครูระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา

ลมจิตต์ พิเศษ (2532 : 89-90) ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือครู ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนที่เรียนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือครูแตกต่างกัน และลักษณะมุ่งอนาคตหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

กนกวรรณ อุ้นใจ (2535) ได้ทำการศึกษามลของการใช้เทคนิคการพยากรณ์ที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 15 คน และกลุ่มควบคุม 15 คน เครื่องมือที่ใช้วัดเป็นแบบสอบถาม วัดลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งพบว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะ นักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นหลังจากได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ และนักเรียนมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นหลังจากได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จักรวาล ภูพานันท์ (2537) ได้ทำการศึกษามลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนในสภาพสองเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 24 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 12 คน และกลุ่มควบคุม 12 คน ใช้เวลาในการทดลองกลุ่มละ 12 ชั่วโมง โดยใช้รูปแบบทดลองแบบ Randomized Control Group Pretest - Posttest Design เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า เป็นแบบสอบถามลักษณะมุ่งอนาคตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่น .9215 ซึ่งพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอบแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พิทยา อึ้งบุญชู (2538) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยการสอบแบบแก้ปัญหา โดยใช้เทคนิคการพัฒนาแบบยั่งยืน กับนักเรียนที่เรียนด้วยการสอบตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 40 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามวัดลักษณะมุ่งอนาคต พบว่า กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05

สุนิสา สิริวิวัฒน์ และอรุณี เพชรพัฒนาพงษ์ (2538) ได้ทำการศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของครูสังคมศึกษา ในเขตการศึกษาที่ 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นครูสังคมศึกษา กรมสามัญศึกษาเขตการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2538 จำนวน 171 คน โดยใช้แบบสอบถามเรื่องลักษณะมุ่งอนาคตของครูสังคมศึกษา พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตของครูสังคมศึกษาในเขตการศึกษา 2 อยู่ในระดับ 3 ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออก โดยการเลือกการตัดสินใจคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นโดยมุ่งระยะเวลาและเหตุการณ์ที่ยึดติดอยู่กับอนาคต ระยะใกล้และระยะกลาง ภายในช่วงระยะเวลา 1-20 ปีข้างหน้า ครูสังคมศึกษาเพศหญิงจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าเพศชาย และครูสังคมศึกษามีประสบการณ์การสอนต่างกัน ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีลักษณะมุ่งอนาคตไม่แตกต่างกัน

ปิยกาญจน์ กิจอุดมทรัพย์ (2539) ได้ทำทฤษฎีการตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น วิทยาลัยสารพัดช่าง กรุงเทพมหานคร เพื่ออธิบายถึงความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษา และศึกษาความสามารถของตัวแปรในการพยากรณ์ลักษณะมุ่งอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ทิศนคติต่อการเรียน บุคลิกภาพ อายุ รายได้ และอาชีพ มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรเหล่านี้สามารถพยากรณ์ลักษณะมุ่งอนาคตของนักศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต ทั้งในประเทศและต่างประเทศที่กล่าวมาข้างต้น สามารถชี้ให้เห็นว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญที่ทำให้บุคคลมีความก้าวหน้า มุ่งที่จะประพฤติดี และมีความประสบผลสำเร็จในชีวิต ซึ่งลักษณะมุ่งอนาคตสามารถสร้างขึ้นในตัวบุคคลได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาว่านักศึกษามหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มีลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับใด อันจะนำผลมาเพื่อเสริมสร้างลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นในตัวนักศึกษา อันจะส่งผลดีต่อมหาวิทยาลัย สังคม และประเทศชาติต่อไป

สมมติฐานในการวิจัย

1. นักศึกษาเพศหญิงและเพศชาย มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับที่แตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่อยู่ในระดับชั้นปีที่ศึกษาต่างกัน มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับแตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่อยู่ในคณะวิชาต่างกัน มีลักษณะมุ่งอนาคตในระดับที่แตกต่างกัน